

**Anf. 111 KENT HÄRSTEDT (s):**

Fru talman! Riksdagskolleger! Detta är en fråga som jag försöker vara sparsam med att uttala mig om. Men det finns tillfällen då det inte är rätt att vara tyst och då man inte känner för att vara tyst.

Jag vill inleda med att uttala min uppskattning för andra riksdagskolleger som har tagit till orda i denna debatt.

I eftermiddags flög jag hemifrån till Stockholm, eftersom jag just nu är pappaledig, för att packa kartongerna i mitt rum, eftersom vi byter kontor. En av de saker som jag packade ned för flyttning var ett kort på mina kolleger som jag var på konferens med i Estland. Det är taget samma dag som vi skulle åka hem till Sverige. På kortet fanns de. Det var Alf Karlsson, min kollega vid Kooperativa institutet. Det var Kennet Krejsty, journalisten på tidningen Vi. Det var Oskar från KF och många av de andra. Jag tänkte på hur debatten kring Estonia många gånger kommer att handla om tekniska frågor, om utredningar, om pengar, om riksdags- och regeringsbeslut, om avtal ingångna mellan olika länder, om olika vittnesmål och olika intyganden om det ena eller det andra är mer rätt. Men för mig är det både-och. Det är både den viktiga diskussion som vi för här i riksdagen i dag, och det är minnena och människorna som faktiskt gick under den där natten den 28-29 september 1994. Vi får aldrig glömma att det var människor som det verkligen handlade om. Det är ibland lätt att våra debatter blir väldigt tekniska.

Vi har i dag samlats för det som för mig är en oerhört viktig diskussion. Jag tror att jag och många av dem som är efterlevande och överlevande vid händelsen 1994 genom åren har haft ett oerhört stort tålamod. Vi har känt oss förhoppningsfulla inför den politiska processen. Vi har haft tilltro och respekt för vår regering, vår riksdag och många andra myndighetsutövare som har hanterat denna fråga.

Själv tillhör jag dem som är samhällsaktiva och engagerade politiskt sedan tonåren och som naturligtvis har ett väldigt stort förtroende för vårt samhälle och vår process. Men genom åren har tålamodet börjat tryta. Efter att ha fått, skulle jag vilja säga, en väldigt bra start med Ines Uusmann som ansvarig för dessa frågor och som jag tror hade en relation till flera av oss som fanns ombord på M/S Estonia, trodde jag initialt att hon skulle ha särdeles bra förutsättningar att hantera frågan. Hur det sedan genom åren blev vet vi alla.

Genom åren har många saker gjort det nästan omöjligt att känna förtroende för det resultat som man kom fram till med Haverikommissionens utredning. Det har ju genom åren visat sig att en lång rad felaktigheter begåtts. Flera av dem har kolleger här läst upp. Några har gått in på de mer juridiska aspekterna, medan andra har gått in på de mer tekniska aspekterna. Jag ska inte trötta er genom att upprepa allt detta.

Vittnesmål finns från dem som varit direkt involverade, bl. a. Gustav Hanuliak som numera är rektor i Borås. Han var t. ex. dykrådgivare åt Sjöfartsverkets chefsutredare Johan Fransson. Hanuliak har tillbringat sammanlagt mer än sex veckor ute på haveriplatsen. För Svenska Dagbladet berättade han om de dykningar som den internationella haverikommissionen utförde i december 1994. Han läste ur sin anteckningsbok - anteckningar som han noga förde i samband med dykningarna - och sade: Arbetet vid olycksplatsen var dåligt organiserat. Bara få visste om vad som egentligen pågick. Dykarna skar av några viktiga

delar, bl. a. från bogvisirets hydraulik, som borde ha blivit viktiga bevis.

Hanuliak uppskattar antalet delar som togs upp från Estonia till något tiotal. Men långt ifrån alla kom in till fastlandet för vidare undersökningar. Såvitt jag vet var det ungefär tre fjärdedelar av alla bitar som aldrig registrerades eller utvärderades, utan de kastades tillbaka i havet. Att de var för stora för att passa in i transportlådan, som skickades till Sverige med helikoptern, var den enda anledningen. Hanuliak vill inte smutskasta de ansvariga för beslutet att kasta bevismaterial i sjön men säger till Svenska Dagbladet att mannen som gjorde de där konstiga selektionerna var Haverikommissionens utredare - tyvärr var det så. Hade vi i dag haft de här viktiga delarna skulle det med stor sannolikhet gå mycket lättare att tillbakavisa många spekulationer.

En av de frågor som infinner sig hos mig är följande: Hur kan man få tilltro till en rapport när många av de viktiga bevisföremålen slängts bort? Vi var 137 personer som överlevde Estoniakatastrofen. Vid flera tillfällen försökte vi själva få bli intervjuade. Samtidigt vet vi att det i samband med olyckor på fartyg och på sjön är normalt att det första man gör är att höra dem som fanns med. Såvitt jag förstår är en del av en sjöförklaring just att man ställer frågor till dem som fanns med.

Många andra oförklarligheter har kommit fram. De som är experter säger att det inte var ett rimligt sjunkförlopp. Det finns avhoppare från Haverikommissionen som gett vittnesmål om ett kohandlande om slutrapporten. Psykologen Bengt Schager ville inte vara med och skriva under rapporten utan hoppade av en månad innan rapporten skulle läggas fram. Han kunde inte acceptera att man kohandlade om resultatet.

Jag har inte varit med vid alla de tillfällena, men jag tycker att det här om något, tillsammans med alla andra frågetecken, är tillräckligt mycket för att säga att man borde undersöka om det verkligen är en rimlig förklaring som kommit fram i Haverikommissionens rapport.

När därtill flera trovärdiga instanser - Svenska fartygsbefälsförbundet, Chalmers, KTH och Internationella Transportarbetarfederationen - samt, så långt jag vet, alla de överlevande som jag känner ställer frågor kring Haverikommissionens rapport har jag svårt att se hur vi som gemenskap i denna nationella församling har svårt att tycka att det är godtagbart att vi går vidare med en sådan förklaring kring den största civila katastrofen under modern tid i Sverige.

Jag har förståelse för att Sverige tillsammans med Estland och Finland på ett tidigt stadium ville agera och göra så gott man kunde i det läget, och jag har full respekt för att det inte är lätt att veta exakt hur man ska göra. Man gjorde det som man trodde var rätt. Men man gick ut med motsägelsefulla besked i början. Först ville man bärga. Därefter bestämde man sig för att inte bärga. Man ingick ett avtal med de andra länderna. Det är ett avtal som i dag är besvärligt om man vill gå vidare med utredningen eftersom vi har bundit oss samman genom det avtalet. Såvitt jag förstår är det problem eftersom Estland och Finland inte vill göra den form av utredning som kanske borde krävas för att få klarhet i den här katastrofen och dess orsaker.

Jag är inte konspiratoriskt lagd, vilket väl ingen av oss är som tagit till orda i den här debatten. Men jag tror att det är oerhört viktigt att vi tar frågan på det allvar som frågan kräver. Det här är den största civila katastrofen i modern tid. Det var de människor som de jag inledningsvis nämnde - Alf, Oskar, Kennet m.fl. - som dog och som blev kvar där ute. Respekten för dem kräver att vi gör

allt för att få reda på orsakerna till olyckan. Jag tycker inte att det är acceptabelt att vi bara lägger dessa tveksamheter - det är ju många tveksamheter som uppkommit under de här åren - bakom oss och säger att det fanns en del spekulationer som gick i en annan riktning än Haverikommissionens rapport.

Det är ju saklig kritik och det är nya uppgifter. Människor som direkt varit involverade i utredningsarbetet rent praktiskt genom dykare och andra har uttalat tveksamheter. Det gäller också människor som suttit med i själva utredningens skrivarbete, t. ex. psykologen Bengt Schager. Men det gäller även andra, t. ex. den polis som efter olyckan kom till mig på sjukhuset och ställde ett antal frågor. Det tog Haverikommissionen till intäkt för att jag hade avlagt en form av vittnesmål. Polisen själv hörde av sig och sade: De kan väl inte använda min intervju med dig som vittnesmål eftersom jag inte har någon som helst erfarenhet av hur man ställer frågor kring sjöfart och fartyg. Visst har det alltså varit många märkliga turer under de år som gått sedan 1994!

Jag tycker att det sätt på vilket vi hanterar utredningsarbetet och efterarbetet när det gäller Estonia säger något om vilka vi som nation är och något om vilka vi som nationellt beslutande församling är. Jag tror att det faktiskt är upp till var och en av oss att fundera på hur vi för framtiden vill ha det. Vi måste nog vara beredda att fatta även svåra beslut. Vissa har kanske tilltro till Haverikommissionens rapport, men uppenbarligen är det många som inte har det. Det värsta som skulle kunna hända om man dubbelkollade eller tillsatte en kommission som kunde kontrollera bärigheten i den kritik som finns är att man antingen kom fram till att kritiken är relevant - då får vi fatta svåra beslut framöver - eller också kom fram till att kritiken inte är relevant kritik. Då får vi lägga den därhän.

Frågan som sådan tycker jag kräver av oss att vi vågar fatta även svåra beslut. Gör inte vi det - härvidlag känner jag tillförsikt för framtiden - kommer andra att i framtiden göra det. Jag är nämligen helt övertygad vad gäller den kritik som finns mot Haverikommissionens rapport från alla relevanta instanser.

Senast var det Statens kriminaltekniska laboratorium som fastställde att dokument som intagits i kommissionens slutrapport har manipulerats.

Jag frågar mig stilla i dessa tider om detta hade varit möjligt t. ex. i USA. Skulle man ha lagt en sådan här katastrof till handlingarna? Skulle det ha varit godtagbart om det hade kommit fram ett minsta frågetecken kring haverikommissionens rapport i det här sammanhanget att bara lägga det till handlingarna och gå vidare, med 852 döda människor? Jag tror knappast det. Jag skulle inte vilja förvänta mig mindre av oss i det här sammanhanget. Finns det tveksamheter bör man granska och gå igenom dessa. Om det visar sig att gällande rapport är relevant och korrekt, bra, då har vi dubbelkollat och inte lämnat någonting därhän. Men det kunde också visa sig att den rapport som ligger inte är korrekt - alla överlevande jag känner har skrivit under på att vi inte känner igen oss i den rapport som ligger. Hur man med det och med tillförsikt kan gå vidare och lämna denna rapport bakom sig har jag svårt att förstå.

Jag har som sagt tillförsikt för att den här frågan en dag kommer att komma till sin lösning. Oavsett om det är vi som har kraften, modet och styrkan att fatta de nödvändiga besluten eller om det kommer att ske under andra generationer i den här församlingen och i regeringen, kommer de besluten att fattas. En dag kommer vi att få reda på de verkliga orsakerna till Estonias haveri. Jag har inga speciella teorier, jag är inte konspiratoriskt lagd, men den rapport som ligger har så många frågetecken kring sig att det krävs en ordentlig granskning av rapportens slutsatser. Det tycker jag är fullständigt självklart och också något de

människor som gick under förtjänar. Dessutom, och inte minst, för framtidens sjösäkerhet krävs det en rimlig och godtagbar slutrapport för att vi ska kunna jobba vidare med att undvika liknande händelser i framtiden.